

Ks. Antoni B a r t o s z e k. *Seksualność osób niepełnosprawnych. Studium teologicznomoralne*. Katowice: Księgarnia Św. Jacka 2009 ss. 411.

Narastające zainteresowanie problematyką osób niepełnosprawnych jest wyrazem personalistycznego podejścia do człowieka, którego osobowa godność, niezależnie od stopnia sprawności fizycznej i intelektualnej domaga się szacunku i uznania. Publikacje ukazujące się na ten temat są tym bardziej cenne, że dzisiaj szerzy się kultura jakości życia, w myśl której życie osoby niepełnosprawnej nie ma wartości i winno być eliminowane. Dlatego badanie różnych zakresów aktywności osób niepełnosprawnych, ukazujące wzniosłość ich powołania, jest ważne w szerzeniu Ewangelii życia uwrażliwiającej na należną osobie godność.

W ten nurt wpisuje się książka katowickiego teologa moralisty ks. Antoniego Bartosza, która jest jego rozprawą habilitacyjną. Ks. Bartoszek, zajmujący się problematyką osób chorych i cierpiących oraz kwestiami opieki paliatywnej, podjął temat, który jest trudny i mało eksplorowany. Praca jest cennym przykładem połączenia wnikliwego ujęcia teoretycznego z praktycznym nastawieniem Autora, który będąc kapłanem Domu Opieki Społecznej i głęboko rozumiejąc zagadnienie seksualności osób z upośledzeniem intelektualnym, ujął je integralnie i przejrzyście w świetle nauki Kościoła.

Praca składa się z sześciu rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz z zakończenia i wykazu bibliografii. Poszczególne partie książki wzajemnie się zakładają i uzupełniają, dając spójny obraz badanej rzeczywistości opisanej od strony kontekstowej i treściowej. Przedstawiając tło i definiując pojęcia, Autor dostarcza kryteriów do oceny zjawiska i dokonuje krytycznego przedstawienia poszczególnych kwestii o charakterze szczegółowym. Praca ma charakter nie tylko opisowy, ale też wiele wyjaśnia i rozstrzyga. Ks. Bartoszek wskazuje na genezę zjawisk, przytacza różne poglądy i proponuje własne rozwiązania oparte na rozstrzygnięciach nauczania magisterialnego Kościoła.

Rozdział pierwszy podejmuje kwestię ukazania rozumienia niepełnosprawności we współczesnym kontekście kulturowym od strony rozumienia pojęć jak i ambiwalentnego oraz redukcjonistycznego jej ujmowania. Autor połączył rozważania o charakterze historycznym z oceną współczesnych nurtów kulturowych. W drugim rozdziale zawarto bardzo ważne rozważania na temat istoty ludzkiej seksualności i ukazano specyficzną sytuację osób niepełnosprawnych. Wychodząc od przedstawienia niezbywalnej godności osoby, Autor skupił się na ukazaniu poprawnej wizji antropologicznej, w kontekście której została umieszczona perspektywa ludzkiej seksualności. Na końcu wskazano na rzeczywistość grzechu i nawrócenia. Bardzo istotne są refleksje na temat niepełnosprawności moralnej. Rozdział ten stanowi bardzo cenną i ciekawą część pracy, która wprowadza wiele nowych pojęć, nieobecnych w polskiej literaturze teologicznomoralnej. Wydaje się, że potrzebne byłoby zwrócenie uwagi na toczącą się dyskusję teologów moralistów wokół zagadnienia stopnia odpowie-

działności moralnej dzieci, co pokazałoby większą złożoność kwestii odpowiedzialności moralnej osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Trzeci rozdział prezentuje kryteria do oceny zachowań osób niepełnosprawnych oraz podaje wskazania dotyczące zachowań ich opiekunów. Tym szczególnym kryterium jest czystość, ukazana od strony pozytywnej jako rzeczywistość wzywająca do zintegrowania swoich zachowań i poddania ich zasadzie miłości, opisywanej w pracy jako norma personalistyczna. Ciekawe rozważania zawarte w tym rozdziale dobrze wpisują się w tok narracji i dają integralny obraz czystości oraz troski o formację dojrzałego panowania nad swoją seksualnością. Rozdział czwarty, opisujący zagadnienia dezintegrujących działań seksualnych i odpowiedzi na nie, ujmując szeroką problematykę współżycia seksualnego w małżeństwie i zawiera zarówno opisy zjawisk, jak i ich ocenę. Niekiedy jednak ma się wrażenie zbyt małej konkluzyjności stwierdzeń Autora, zwłaszcza w dwu pierwszych paragrafach rozdziału. Autor wskazuje jednak na własne oceny i przedstawiając stanowiska przeciwne etyce chrześcijańskiej, stara się prezentować argumenty je odrzucające.

Rozdział piąty podejmuje kwestie związane z istotą małżeństwa i wskazuje na istotne elementy konstytuujące więź małżeńską. W ukazaniu różnych aspektów związków między osobami niepełnosprawnymi zwrócono uwagę na wątpliwości dotyczące ważności zawieranego przez nich małżeństwa oraz na trudności występujące we wzajemnym pożyciu. Lepszemu zrozumieniu i wyjaśnieniu sytuacji osób niepełnosprawnych służy paragraf poświęcony bezżenności, która staje się niekiedy wymuszona przez stan zdrowia. Rozdział szósty rozprawy poświęcony jest problematyce przekazywania życia w kontekście rodzin zakładanych przez osoby niepełnosprawne. Autor nie zatrzymuje się jedynie na opisie konkretnych trudności, ale wskazuje na zjawiska społeczne, które modyfikują spojrzenie na małżeństwo osób niepełnosprawnych. Do tych zjawisk należy ruch eugeniczny i upowszechnienie sterylizacji oraz antykoncepcji. Dopełnieniem rozważań w tym rozdziale jest wskazanie na społeczną zasadę pomocniczości regulującą towarzyszenie małżeństwom osób niepełnosprawnych.

Praca stanowi bardzo cenny wkład w teologicznomoralną refleksję nad posłannictwem osób niepełnosprawnych. Seksualność wpisana w kontekst rozwoju osobowego została ukazana jako szczególne wyzwanie, które może stać się szczęściem czynnikiem wyzwalamym zdolność do miłości. Ks. Bartoszek w sposób odważny i wyważony podszedł do zagadnienia, które prezentuje z perspektywy empatii i zrozumienia przy zachowaniu jasnych zasad refleksji etycznej. Książka napisana językiem precyzyjnym i literacko poprawnym może stanowić ciekawą lekturę dla osób opiekujących się niepełnosprawnymi, jak i dla wszystkich pragnących lepiej zrozumieć miejsce seksualności w życiu osoby.

*Andrzej Derdziuk OFMCap
Instytut Teologii Moralnej KUL*